

Bakalářská práce Petry Beerové, Tělo, oděv, móda z pohledu filosofie a estetiky

Posudek školitelky doc. PhDr. Heleny Jarošové, Ph.D.

Již trojčlenné, vzájemně propojené vymezení hlavního předmětu práce – tělo, oděv, móda – prozrazuje novější přístup ke zkoumání živého fenoménu oděvní kultury, jaký dnes obvykle splývá s výhradním zkoumáním módy. Toto výchozí hledisko také správně anticipovalo výběr vhodných disciplín ke zkoumání tj. filosofii – tu především, ale nejenom pro odpovědné definování lidského těla, na němž závisí objektivní výklad odívaného těla jako takového a těla s „inkarnovaným“ oděvem, a estetiku, která zkoumá proměny vkusu a socio-estetické otázky mód. Sociologie, vzhledem k tématu módy již dnes klasická disciplína, v této práci a jí vymezeném pohledu na módu a odívání se neobjevuje nominálně, jen příležitostně, explicitně se s ní setkáme prostřednictvím myšlenek G. Simmela, jehož studie o módě byla autorkou bohužel využita jen zčásti. Jiný klasický, historický pohled na módu, se skromně, ale přeci přihlásil v poslední, rekapitulující a završující podkapitole.

Předem bych chtěla ocenit objev z k u š e n o s t i, který studentka ve své práci důkladně prověřovala a tento pojem tak připravila pro jeho využití v dalším možném diskursu o módě v odívání a oděvu vůbec. Je to zkušenost opakovaná, tkvící v prožitku specificky oděvního tělesnění i jeho projikování do vědomí, kterou provázejí přínosy kvalit výtvarných. Díky této zkušenosti se zrodila nejen středověká móda, přijatá jako vědomý, kolektivně sdílený fenomén, kterému byl prisouzen z modu (modus), le mode, nový, ženský tvar **la mode** (Francie 1390). Ženský rod nového – vědomého modu módy mohl být, jak se domnívají současní fr. historici této oblasti zkoumání (Denis Bruna a Chloé Demey, 2018), odezvou na zásadní typové odlišení oděvu muže a ženy, které v této zemi nastalo již kolem roku 1330. V přibližně téže době i v ostatní západní Evropě a zemích západního kulturního vlivu, se ženský zevnějšek začal rozvíjet výrazněji než mužský, který zas nohami opnutými k hýždím uplatnil dosud nebývalou figuru tělesnosti. Zkušenost z nastávání nového modu odívání a zdobení těla – la mode prostupuje celé následující dějiny evropského kostýmu a módy a v nejbližší i vzdálenější budoucnosti našich dějin jen tak nezmizí.

Móda se pak rozvíjí jako samostatná instituce, leč v posledních dejme tomu i více letech, z této přirozené polohy zkušenostní, strhává se pozornost na design a designéry. Tento pohled příznačně autorka této práce ignorovala, připustíme, že jí i místy mohl chybět, ale její přístup ke zkoumání zkušenostního pole oděvní kultury ukazuje na nové možnosti teorie a historie této oblasti. Za šťastný pokládám též objev článků a úvah Josefa Čapka, které představují doslova originální příspěvky k filosofii a teorii módy. Čapek byl v práci celkem dobře uchopený, ač k němu chybí závěr a možnost uvést např. už jenom výraz kanonická móda do souvislostí s Mukařovského teoriemi o estetické normě a normě vůbec. Téma norem a estetické normy zvláště mnohé teoretiky módy velmi láká. Je to možná proto, že ji někteří jedinci nebo společenské vrstvy pociťují jako fenomén působící tlak na jejich osobnost a svobodu. Co lze naopak připustit, že se tu může promýšlet její t e n d e n c e k normativnosti.

K prověrce nosnosti pojmu zkušenost využila studentka pro svou bak. práci v plné míře svého dosavadního studia na katedře estetiky, když se pokusila aplikovat poznatky pragmatického filosofa a estetika J. Deweyho a strukturalisty Jana Mukařovského. Přes různá úskalí se dá říci, že se tohoto úkolu zhostila dobře. Nicméně reprodukováné myšlenky, citáty z relevantních textů stěžejních děl nestačilo jen vhodně vybrat a seřadit. Partii, v nichž se probírá Dewey a Mukařovský chybí často vnitřní provázanost a souvislosti s ostatními částmi práce. Nejméně přínosné, nejspíš z nedostatku praxe se zpracováváním vícevrstevných a složitějších rešerší, byly navíc některé konkrétní příklady. Za všechny zmiňuji citát z díla Leandry Medine, který vyzní spíš jako nově položená ovšem nejasná nebo neúplná otázka. Za nedostačující a nejméně koherentní, přesto, že se fenomenologie těla ještě objeví později, je nutné považovat první kapitulu práce. Poslední podkapitola Móda jako společenství norem a společenství zkušenosti naopak mnohé z nedostatků předchozích částí doplňuje a lépe formuluje. I tato část práce nás rovněž přesvědčuje, že po obsahové stránce byla práce s vynaložením poctivého úsilí promyšlená, přinesla studentce i patřičnou novou zkušenost, její klady převažují natolik, že lze navrhnout hodnocení velmi dobře.